

УДК 346.2

КОВЕРЗНЕВ В.О., кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри правового регулювання економіки
Навчально-наукового інституту права і соціальних технологій
Чернігівського національного технологічного університету

СТРУКТУРА І ПРАВОВИЙ РЕЖИМ МАЙНОВИХ ФОНДІВ КООПЕРАТИВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

***Анотація.** В статті доведено, що кооперативна власність є різновидом колективної форми власності; управління майном кооперативної організації здійснюється її членами на колективних засадах. Специфічною ознакою правового режиму майна кооперативної організації є утворення неподільного фонду, який забезпечує стабільність роботи кооперативної організації та не розподіляється в разі її припинення. У фінансових кооперативних організаціях вказану функцію виконують резервний і додатковий фонди. Існування в кооперативних організаціях неподільного фонду свідчить про публічну ознаку кооперативної форми власності.*

***Ключові слова:** кооперативна організація, майнові фонди кооперативної організації, неподільний фонд.*

***Аннотация.** В статье доказано, что кооперативная собственность является разновидностью коллективной формы собственности; управление имуществом кооперативной организации осуществляется ее членами на коллективных началах. Специфическим признаком правового режима имущества кооперативных организаций является образование неделимого фонда, который обеспечивает стабильность работы кооперативной организации и не распределяется в случае ее прекращения. В кооперативных финансовых организациях указанную функцию выполняют резервный и добавочный фонды. Существование в кооперативных организациях неделимого фонда свидетельствует о публичных признаках кооперативной формы собственности.*

***Ключевые слова:** кооперативная организация, имущественные фонды кооперативной организации, неделимый фонд.*

***Summary.** The article proves that the cooperative property is a type of collective ownership; property management of cooperative organization is carried out by its members on a collective basis. Specific feature of the legal regime of cooperative organizations property is the formation of indivisible Fund, which provides the stability of a cooperative organization and is not distributed in the case of its termination. In the cooperative financial organizations specified function is performed by reserve and surplus funds. The existence of indivisible fund in cooperative organizations indicates the public signs of cooperative form of ownership.*

***Keywords:** cooperative organization, property funds of a cooperative organization, indivisible fund.*

***Постановка проблеми.** Науковий аналіз правового режиму майна кооперативних організацій усіх типів є одним із етапів комплексного дослідження правового забезпечення кооперації в Україні через призму науки господарського права та формування теоретичних положень і висновків щодо удосконалення правового регулювання кооперації, з урахуванням сучасних умов розвитку економіки.*

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання правового режиму майна окремих типів кооперативів розглядалися в працях Є. Комаха, В. Коверзнева, Г. Пронської, В. Семчика, В. Уркевича, В. Щербини, В. Янчука та ін. Втім, існування проблемних питань, пов'язаних з формуванням майнових фондів кооперативних організацій та управлінням ними, вимагає їх комплексного вирішення та спонукає до подальших наукових досліджень у цьому напрямі.

На сьогодні в Україні відсутні комплексні дослідження господарсько-правового забезпечення кооперації в цілому, що обумовлює актуальність даного дослідження.

Метою статті є визначення структури майнових фондів кооперативних організацій усіх типів, порядку їх формування та використання, здійснення порівняльного аналізу та напрацювання пропозицій, спрямованих на удосконалення чинного кооперативного законодавства України, що регулює питання правового режиму майна.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до статті 133 Господарського кодексу України (далі – ГК України) [1] основу правового режиму майна суб'єктів господарювання, на якій базується їх господарська діяльність, становлять право власності та інші речові права – право господарського відання, право оперативного управління.

За визначенням Г. Пронської, правовий режим майна підприємства охоплює встановлені правовими нормами структуру цього майна, порядок його набуття, використання і вибуття, а також порядок звернення на нього стягнення [2, с. 83].

В. Щербина цілком слушно пропонує доповнити вказане визначення таким елементом як межі розпорядження майном з боку третіх осіб, що дозволяє з'ясувати:

1) структуру (складові частини, види) майна, закріпленого за суб'єктом господарювання, що створить можливість визначити особливості правового режиму окремих видів майна;

2) порядок (джерела, способи, процедуру) формування майнової бази та майновий стан (шляхом відображення його засобами бухгалтерського обліку) суб'єкта господарювання;

3) порядок використання (експлуатації) різних видів майна в процесі здійснення господарської діяльності (в тому числі його амортизації, застосування норм і нормативів тощо);

4) порядок вибуття майна з майнової сфери суб'єкта господарювання (відповідно до умов укладених договорів, у тому числі у вигляді санкцій за порушення договірних зобов'язань; шляхом використання у своїй господарській діяльності; у вигляді сплати податків і інших обов'язкових платежів; шляхом вилучення майна за рішенням уповноважених органів, у тому числі у вигляді санкцій за порушення правил здійснення господарської діяльності) [3, с. 71].

Таким чином, під правовим режимом майна кооперативної організації слід розуміти встановлені нормативними актами “межі панування” кооперативної організації над належним їй майном.

Статтею 93 ГК України виробничі кооперативи та підприємства споживчої кооперації віднесено до підприємств колективної форми власності.

У незалежній Україні існування колективної форми власності було закріплено Законом України “Про власність”, якій втратив чинність на підставі Закону України від 27.04.07 р. № 997-V [4]. Зокрема, статтями 20, 21 цього Закону було встановлено, що суб'єктами права колективної власності є трудові колективи державних підприємств, колективи орендарів, колективні підприємства, кооперативи, акціонерні товариства, господарські товариства, господарські об'єднання, професійні спілки, політичні партії та інші громадські об'єднання, релігійні та інші організації, що є юридичними особами. Право колективної власності виникає на підставі: добровільного об'єднання майна громадян і юридичних осіб для створення кооперативів, акціонерних товариств, інших господарських товариств і об'єднань; передачі державних підприємств в оренду; викупу колективами трудящих державного майна; перетворення державних підприємств в акціонерні та інші товариства; безоплатної передачі майна державного підприємства у

власність трудового колективу, державних субсидій; пожертвувань організацій і громадян, інших цивільно-правових угод.

З аналізу змісту наведених норм випливає висновок, що усі типи кооперативних організацій належать до підприємств колективної форми власності.

Втім, існування колективної форми власності на даний час залишається дискусійним.

Так, колективну форму власності заперечують окремі представники цивілістичної науки, зокрема, А. Дзера, О. Підпригора, Я. Шевченко, які вважають, що: 1) по суті колективна власність – це власність юридичних осіб, а колектив не створює організаційно-правової форми, що є юридичною особою (Я. Шевченко); 2) законодавча конструкція колективної власності дає підстави для її ототожнення із спільною власністю, оскільки, з одного боку, власником майна визнається юридична особа, а з іншого, – колектив, що утворив цю юридичну особу (О. Дзера); 3) колективна власність – це спільна власність певного числа суб’єктів (О. Підпригора).

Інші вчені, такі як Ю. Шемшученко, В. Семчик, В. Янчук, відстоюють протилежну позицію, оскільки на їх думку: 1) колективна власність – явище об’єктивне, як об’єктивним є потяг людей до колективного господарювання... Колективна власність існує у всіх країнах, хоч вона не всюди зафіксована безпосередньо у конституційному порядку (Ю. Шемшученко); 2) в колективному підприємстві, створеному членами трудового колективу за рахунок власних внесків, трудовий колектив на загальних зборах (зборах уповноважених) вирішує усі господарські справи в порядку, встановленому статутом. Тому, колективна власність не посягає на основні засади приватної власності і, фактично, є похідною від неї. Колективна власність – це форма об’єднання майна (капіталу) для колективної господарської діяльності, що відображає більш складну правову конструкцію об’єднання спільної власності, особливістю якої є створення юридичної особи (В. Семчик) [5].

Незважаючи на триваючі наукові дискусії з приводу колективної власності, слід констатувати, що закріплення даної форми власності в ГК України, кооперативному законодавстві та фактична діяльність в Україні підприємств колективної власності, в сукупності свідчать про наявність в Україні колективної форми власності.

Вказану позицію підтримує і Є. Комах, який зазначає, що право колективної власності не належить ані до державної, ані до приватної, воно повністю вписується в режим ринкових відносин, проте має специфіку, свої особливості і, насамкінець, свою історію [6, с. 5].

Кооперативна власність є різновидом колективної форми власності, оскільки майно кооперативної організації будучи власністю самої організації, знаходиться у колективному управлінні усіх членів кооперативної організації.

В законодавстві США кооперативною вважається форма власності, в якій особі-власнику належить не конкретно визначене майно, а доля в речовому праві. При цьому, право власності на саме майно належить організації, членом якої є особа (кооперативу) [7, с. 772].

Відповідно до статті 19 Закону України “Про кооперацію” [8] для досягнення мети своєї діяльності кооператив набуває та використовує майно, фінансові та інші ресурси.

Джерелами формування майна кооперативу є вступні, членські та цільові внески його членів, паї та додаткові паї; майно, добровільно передане кооперативу його членами; кошти, що надходять від провадження господарської діяльності; кошти, що надходять від створених кооперативом підприємств, установ, організацій; грошові та майнові пожертвування, благодійні внески, гранти, безоплатна технічна допомога юридичних і фізичних осіб, у тому числі іноземних; інші надходження, не заборонені законодавством.

Кооператив може бути власником будівель, споруд, грошових та майнових внесків його членів, виготовленої продукції, доходів, одержаних від її реалізації та провадження іншої передбаченої статутом діяльності, а також іншого майна, придбаного на підставах, не заборонених законом.

Володіння, користування та розпорядження майном кооперативу здійснюють органи управління кооперативу відповідно до їх компетенції, визначеної статутом.

Матеріальні активи, які кооперативні організації використовують у процесі виробництва продукції, реалізації товарів, надання послуг, здійснення адміністративних, соціально-культурних функцій належать до основних засобів. Усі основні засоби кооперативних організацій поділяються на неподільне і подільне майно.

Неподільним майном вважається сукупність необоротних активів (основних засобів) кооперативної організації, які не підлягають розподілу навіть у разі її припинення і слугують дійсним членам кооперативної організації та громаді, що є проявом публічного характеру кооперативної форми власності.

Подільним майном є сукупність необоротних активів (основних засобів) кооперативної організації, які відповідно до законодавства і статуту можуть бути переведені в оборотні активи, внесені до статутного капіталу інших підприємств і організацій, а також передані в заставу, оренду тощо.

До складу основних засобів кооперативних організацій відносять будівлі, споруди та їх структурні компоненти; автомобільний транспорт, меблі, інструменти, офісне устаткування та приладдя до них; комп'ютерну (офісну) техніку, засоби зв'язку та інше.

Основні засоби, які стали непридатними для використання за їх призначенням, підлягають списанню, про що виконавчим органом управління кооперативної організації ухвалюється відповідне рішення та створюється комісія.

Передача основних фондів в оренду іншим особам на платній чи безоплатній основі або їх відчуження здійснюється на підставі договору, який повинен бути укладений в письмовій формі.

Для забезпечення статутної діяльності кооператив у порядку, передбаченому його статутом, формує пайовий, резервний, неподільний та спеціальний фонди [8, ст. 20].

Узагальнено майновими фондами кооперативної організації вважають визначену, відокремлену частину майна, яке має своє цільове (господарське) призначення [9, с. 60].

Пайовим фондом кооперативної організації є майно, що формується за рахунок паїв (у тому числі додаткових) її членів та асоційованих членів.

Неподільний фонд формується за рахунок вступних внесків та відрахувань від доходу кооперативу. Цей фонд створюється в обов'язковому порядку і не може бути розподілений між членами кооперативу. Порядок відрахувань до неподільного фонду частини доходу визначається статутом кооперативу та іншим локальними нормативними актами.

На наше переконання, саме завдяки неподільному фонду забезпечується стабільність діяльності будь-якої кооперативної організації та її цілісність.

На думку В. Уркевича, розмежування майна кооперативної організації на пайовий і неподільний фонди відображає специфіку майнових відносин, що існують між самим кооперативом та його членами і має самостійне юридичне значення. Кооперативний принцип створення неподільного фонду ґрунтується на тому, що метою діяльності кооперативної організації є не накопичення капіталу між окремими її членами, а, скоріше, створення кооперативного капіталу, що використовується на загальне благо всіх членів. Тому при виході з кооперативу члени отримують лише ту суму, яку внесли при вступі [10, с. 70-72].

Серед усього розмаїття господарських організацій створення неподільного фонду притаманно лише кооперативним організаціям, що є особливою ознакою правового режиму майна кооперативних організацій.

Резервний фонд кооперативної організації створюється за рахунок відрахувань від її доходу, перерозподілу неподільного фонду, пожертвувань, безповоротної фінансової допомоги та за рахунок інших не заборонених законом надходжень для покриття можливих втрат (збитків).

Спеціальний фонд створюється за рахунок цільових внесків членів кооперативної організації та інших передбачених законом надходжень і призначений для забезпечення її статутної діяльності, при цьому використовується за рішенням органів управління кооперативу.

За приписом статті 21 Закону України “Про кооперацію” пай кожного члена кооперативної організації формується за рахунок разового внеску або часток протягом певного періоду. Майнові внески оцінюються у грошовій формі.

Розмір паю члена кооперативної організації залежить від фактичного його внеску до пайового фонду. Паї, в тому числі резервного і спеціального фондів, є персоніфікованими і в сумі визначають загальну частку кожного члена кооперативу у майні кооперативу.

У разі виходу або виключення з кооперативу фізична чи юридична особа має право на одержання своєї загальної частки натурою, грошми або (за бажанням) цінними паперами відповідно до їх вартості на момент виходу, а земельної ділянки – у натурі. Строк та інші умови одержання членом кооперативу своєї загальної частки встановлюються статутом кооперативу, при цьому строк одержання зазначеної частки не може перевищувати двох років, а відлік його розпочинається з 1 січня року, що настає з моменту виходу або виключення з кооперативу.

Процедура повернення пайового внеску у вигляді земельної ділянки члену сільськогосподарського кооперативу визначена статтею 16 Закону України “Про сільськогосподарську кооперацію” [11]. Зокрема, у разі виходу або виключення з кооперативу чи ліквідації кооперативу фізична чи юридична особа, яка внесла свій майновий пай у кооператив у формі земельної ділянки, отримує свій майновий пай виключно у формі земельної ділянки, тобто в натурі (на місцевості). У разі ліквідації кооперативу майновий пай у формі земельної ділянки не може бути використаний для виплати заробітної плати працівникам, виконання зобов’язань перед бюджетом, банками та іншими кредиторами.

Статтею 21 Закону України “Про кооперацію” передбачена можливість успадкування права власності члена кооперативу – фізичної особи на його загальну частку. Втім, вказана норма суперечить природі майнових відносин в кооперативній організації, тому як право власності на пай виникає лише у члена кооперативної організації після виділення його в натурі. Виходячи з цього вважаємо, що виникнення права на спадщину не породжує у спадкоємців право на пай спадкодавця-члена кооперативної організації до вирішення питання прийняття спадкоємців до кооперативної організації. Якщо ж спадкоємці члена кооперативної організації не набули членство в кооперативній організації, буде коректним стверджувати, що вони мають право лише на отримання вартості паю, що належав спадкоємцю, в грошовій формі, яка виплачується за результатами господарської діяльності кооперативної організації наприкінці фінансового року.

За таких обставин, частину четверту статті 21 Закону України “Про кооперацію” слід викласти в наступній редакції: “В разі смерті члена кооперативу спадкоємці померлого

мають право на одержання вартості його паю в грошовій формі, яка виплачується за результатами господарської діяльності кооперативу наприкінці фінансового року”.

Дохід кооперативної організації формується з надходжень від її господарської діяльності, після покриття матеріальних і прирівняних до них витрат та витрат на оплату праці найманих працівників. Дохід розподіляється на сплату податків і зборів (обов'язкових платежів) до відповідних бюджетів, погашення кредитів, покриття збитків, проведення відрахувань до фондів кооперативу, кооперативні виплати, виплати на паї.

Кооперативними виплатами є частина доходу, що розподіляється за результатами фінансового року між членами кооперативу пропорційно їх участі в господарській діяльності кооперативу у порядку, визначеному рішенням вищого органу управління кооперативу.

В кооперативних організаціях може створюватися фонд кооперативних виплат, який формується з частини чистого прибутку, а також щомісячних добровільних внесків членів, що утримуються з їх заробітної плати. Розподіл коштів цього фонду проводиться як правило пропорційно до заробітної плати члена кооперативної організації. Так, у системі споживчої кооперації діє Положення про спеціальний фонд кооперативних виплат, яке затверджено постановою других зборів Ради Укоопспілки дев'ятнадцятого скликання 23 лютого 2005 року [12, с. 90-95]. В кооперативах інших типів порядок формування фонду кооперативних виплат визначається статутом.

Виплати на паї – це виплати частини доходу кооперативу на паї члена та асоційованого члена кооперативу. Розмір виплат на паї встановлюється рішенням загальних зборів членів кооперативу, після відрахувань обов'язкових коштів на формування і поповнення його фондів. Виплати можуть здійснюватися у грошовій формі, товарами, цінними паперами, а також у формі збільшення паю та в інших формах, передбачених статутом кооперативу. Загальна сума виплат на паї не може перевищувати 20 відсотків доходу, визначеного до розподілу.

Кооперативні виплати та виплати на паї до оплати праці не належать [8, ст.ст. 25, 26].

У разі ліквідації кооперативу майно, що залишилося після задоволення вимог кредиторів кооперативу (крім майна неподільного фонду), здійснення виплат членам кооперативу паїв та виплат на паї, кооперативних виплат, оплати праці, розрахунків з кооперативними об'єднаннями, членом якого він є, розподіляється між членами кооперативу у порядку, визначеному статутом. Напрями використання майна неподільного фонду визначаються рішенням ліквідаційної комісії [8, ст. 29].

Відповідно до частини п'ятої статті 165 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [13], майно, що залишилося після ліквідації виробничого кооперативу та задоволення вимог його кредиторів, розподіляється між його членами відповідно до їхньої трудової участі, якщо інший порядок не встановлений статутом кооперативу. Таким чином, ЦК України передбачає можливість розподілу майна виробничого кооперативу в разі її припинення в тому числі й того, що належить до неподільного фонду. Зазначене не узгоджується з нормами Закону України “Про кооперацію” та засадам використання майнових фондів кооперативних організацій.

Тому пропонується частину п'яту статті 165 ЦК України викласти в наступній редакції: “Майно, що залишилося після ліквідації виробничого кооперативу та задоволення вимог його кредиторів (крім майна неподільного фонду), розподіляється між його членами відповідно до їхньої трудової участі, якщо інший порядок не встановлений статутом кооперативу.

Майно неподільного фонду не підлягає розподілу між членами виробничого кооперативу і передається за рішенням ліквідаційної комісії іншій (іншим)

кооперативній організації (кооперативним організаціям). При цьому в рішенні повинні бути визначені можливі напрями використання майна неподільного фонду”.

Економічні засади діяльності кредитної спілки визначаються Законом України “Про кредитні спілки” [14]. Згідно із статтею 19 цього Закону майно кредитної спілки формується за рахунок вступних, обов'язкових пайових та інших внесків членів кредитної спілки (крім внесків (вкладів) на депозитні рахунки); плати за надання своїм членам кредитів та інших послуг, а також доходів від провадження інших видів статутної діяльності; доходів від придбаних кредитною спілкою державних цінних паперів; грошових та інших майнових пожертвувань, благодійних внесків, грантів, безоплатної технічної допомоги як юридичних, так і фізичних осіб, у тому числі іноземних та інших надходжень, не заборонених законодавством.

Майно кредитної спілки є її власністю, в зв'язку з чим кредитна спілка володіє, користується та розпоряджається належним їй майном відповідно до закону та свого статуту.

Капітал кредитної спілки складається з пайового, резервного та додаткового капіталів, а також залишку нерозподіленого доходу спілки і не може бути меншим 10 відсотків від суми її загальних зобов'язань.

Пайовий капітал кредитної спілки формується за рахунок обов'язкових та додаткових пайових членських внесків членів кредитної спілки.

Резервний капітал призначений для відшкодування можливих збитків кредитної спілки, які не можуть бути покритими за рахунок надходжень поточного року, забезпечення платоспроможності кредитної спілки та захисту заощаджень її членів. Резервний капітал кредитної спілки формується за рахунок вступних внесків членів кредитної спілки та частини доходів кредитної спілки до моменту досягнення ним не менш як 15 відсотків від суми активів, зважених на ризик кредитної спілки. Статутом кредитної спілки можуть бути передбачені й інші джерела формування резервного капіталу. При ліквідації спілки залишок коштів резервного капіталу зараховується до Державного бюджету України.

Додатковий капітал кредитної спілки формується за рахунок цільових внесків членів спілки, благодійних внесків фізичних та юридичних, осіб, безоплатно отриманого майна і необоротних засобів. У разі ліквідації спілки залишок додаткового капіталу зараховується до Державного бюджету України.

З наведеного можна зробити висновок, що резервний і додатковий капітал кредитної спілки є аналогом неподільного фонду класичного кооперативу, оскільки не підлягає розподілу в разі її ліквідації.

Рішення про використання капіталу на покриття збитків кредитної спілки приймається спостережною радою кредитної спілки в порядку, визначеному законодавством та рішенням загальних зборів членів кредитної спілки.

З метою покриття передбачуваних збитків від неповернення кредитів кредитною спілкою за рахунок частини доходів кредитної спілки формується резерв забезпечення покриття втрат від неповернених позичок. Порядок формування і використання резерву забезпечення покриття втрат визначається уповноваженим органом [14, ст. 20].

Правовий режим майна кооперативного банку регулюється статтями 30 – 36 Закону України “Про банки і банківську діяльність” [15]. Регулятивний капітал кооперативного банку включає основний капітал і додатковий капітал.

Основний капітал банку включає статутний капітал і розкриті резерви, які створені або збільшені за рахунок нерозподіленого прибутку, надбавок до курсу акцій і додаткових внесків акціонерів у статутний капітал, загальний фонд покриття ризиків,

що створюється під невизначений ризик при проведенні банківських операцій, за винятком збитків за поточний рік і нематеріальних активів. Розкриті резерви включають і інші фонди такої самої якості, які повинні відповідати таким критеріям:

1) відрахування до фондів мають здійснюватися з прибутку після оподаткування або з прибутку до оподаткування, скоригованого на всі потенційні податкові зобов'язання;

2) фонди і рух коштів до них та з них повинні окремо розкриватись у опублікованих звітах банку;

3) фонди повинні бути у розпорядженні банку для покриття збитків з метою необмеженого і негайного використання у разі появи збитків;

4) збитки не можуть безпосередньо покриватися з фондів, а повинні проводитися через рахунки прибутків і збитків.

Додатковий капітал не може становити більш як 100 відсотків основного капіталу.

Мінімальний розмір статутного капіталу кооперативного банку на момент його державної реєстрації як юридичної особи, не може бути меншим 500 мільйонів гривень. Формування та капіталізація кооперативного банку здійснюються шляхом грошових внесків. Статутний капітал банку не повинен формуватися з непідтверджених джерел.

Кооперативний банк не має права без згоди Національного банку України зменшувати розмір регулятивного капіталу нижче мінімально встановленого рівня. Регулятивний капітал банку не може бути меншим за статутний капітал.

Кооперативний банк зобов'язаний сформувати резервний фонд на покриття непередбачених збитків по всіх статтях активів та позабалансових зобов'язаннях. Розмір відрахувань до резервного фонду має бути не менше 5 відсотків від прибутку банку до досягнення ними 25 відсотків розміру регулятивного капіталу банку.

У разі коли діяльність банку може створювати загрозу інтересам вкладників та інших кредиторів банку, Національний банк України має право вимагати від банку збільшення розміру резервів щорічних відрахувань до них.

Висновки.

На підставі проведеного дослідження вбачається висновок, що кооперативні організації усіх типів належать до колективних підприємств. Майно кооперативних організацій належить на праві власності цим організаціям, проте управління майном здійснюється членами кооперативної організації на колективних засадах. Кооперативна власність є різновидом колективної форми власності.

Кооперативні організації мають складну структуру майнових фондів, які мають цільове господарське призначення.

Специфічною ознакою правового режиму майна кооперативної організації є утворення неподільного фонду, який не розподіляється в разі її припинення і забезпечує стабілізацію роботи кооперативної організації. У фінансових кооперативних організаціях вказану функцію виконують резервний і додатковий фонди. Наявність в кооперативних організаціях неподільного фонду свідчить про публічну ознаку кооперативної форми власності.

Використана література

1. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.03 р. № 436-IV ; із змін. та доп. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № №18, 19-20, 21-22. – Ст. 144.

2. Советское хозяйственное право : учебник ; под общ. ред. д.ю.н., проф. И.Г. Побирченко. – К. : Вища школа, 1985. – С. 83.

2. Щербина В. Поняття та зміст правового режиму майна суб’єктів господарювання // Юридична Україна. – 2007. – № 1. – С. 71.
4. Про власність : Закон України від 07.02.91 р. № 697-XII // Відомості Верховної Ради УРСР, 1991.
5. Правові проблеми колективної форми власності в Україні : матеріали “круглого столу” // Право України. – 1996. – № 1. – С. 5-30.
6. Комах Е. Право коллективной собственности в Украине // Предпринимательство, хозяйство и право. – 1997. – № 6. – С. 3-6.
7. Правовая система США. – [3-й вып.]. – М. : “Новая юстиция”, 2006. – 1216 с.
8. Про кооперацію : Закон України від 10.07.03 р. № 1087-IV ; із змін. та доп. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – № 5. – Ст. 35.
9. Козырь М.И. Объекты права колхозной собственности и их правовой режим / М.И. Козырь . – М., 1956. – 253 с.
10. Уркевич В. Майнові фонди сільськогосподарського кооперативу // Підприємництво, господарство і право. – 2001. – № 1. – С. 69-73.
11. Про сільськогосподарську кооперацію : Закон України від 20.11.12 р. № 5495-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2013. – № 50. – Ст. 698.
12. Нормативні акти Укоопспілки. – Т 1. – К. : ПП “Видавничий дім “Комп’ютерпрес”. – 2008. – 405 с.
13. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.03 р. ; із змін. та доп. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – №№ 40 – 44. – Ст. 356.
14. Про кредитні спілки : Закон України від 20.12.01 р. № 2908-III ; із змін. та доп. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2002. – № 15. – Ст. 101.
15. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.00 р. № 2121-III ; із змін. та доп. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 5-6. – Ст. 30.

~~~~~ * * * ~~~~~